

«Jardins secrets: 99 llibres per tornar a llegir»

Puigdevall, Ponç. *Jardins secrets: 99 llibres per tornar a llegir*. Barcelona: La Magrana, 2022. 432 p. (Orígens). ISBN 978-84-124253-4-5. 20,90 € en paper; 9,99 € llibre electrònic.

Permeteu-me que comenci la ressenya de *Jardins secrets*, de Ponç Puigdevall, amb la transcripció d'un fragment de la pel·lícula *Ratatouille*: «En molts sentits, la feina dels crítics és fàcil: ens hi juguem ben poc, perquè gaudim d'una posició predominant sobre la gent que ofereix al nostre judici la seva feina i ells mateixos. Ens agraden les crítiques negatives, que són amenes d'escriure i de llegir. Però la veritat amarga a la qual ens hem d'enfrontar els crítics és que, a l'hora de la veritat, la majoria de productes mediocres són probablement més valuosos que no pas les crítiques en què els hem titllat així. Però hi ha moments en què un crític sí que s'hi juga alguna cosa, i és quan descobreix i defensa alguna cosa nova. El món, sovint, és cruel amb els nous talents i les noves creacions. A la novetat li calen aliats».

Per què començar així? Perquè *Jardins secrets: 99 llibres per tornar a llegir*, que és l'obra de trenta anys de feina del crític Ponç Puigdevall, no és un llibre fàcil no ja de compilar, sinó també de publicar si darrere de la figura del crític no hi ha un alt grau de professionalitat i objectivitat: «en l'exercici de la crítica l'amistat no pot existir, [...] els prejudicis ideològics o culturals o de la mena que siguin s'han de llançar ben lluny, i [...] les opinions estètiques personals forjades al llarg dels anys és preferible que quedin al marge».[i]

El que ens trobem a *Jardins secrets* són 99 ressenyes de novel·les escrites en català,[ii] publicades des de 1991 fins a 2021 i que, com el mateix Ponç Puigdevall va dir durant la presentació a la llibreria Laie, «són novel·les que provoquen el que busquem, que és la felicitat lectora». No hi ha res de més polèmic que intentar assolir la felicitat. Puigdevall ha rellegit les novel·les ressenyades i ha escollit, d'entre les bones crítiques, les que segons el seu parer mereixen formar part d'aquest recopilatori (tant per la qualitat de la novel·la ressenyada com per la qualitat de la crítica mateixa),[iii] les ha reescrit i les podem llegir ara en aquest volum.

Abans d'entrar en quins llibres i quins autors ens trobarem a *Jardins secrets*, aturem-nos un moment en aquest concepte de la reescriptura de les ressenyes, perquè podria portar a malentesos. Al programa de Catalunya Ràdio *Ciutat maragda*, Puigdevall en va parlar, de la reescriptura d'aquestes ressenyes (no ets el mateix quan llegeixes una novel·la per primera vegada que quan la tornes a llegir temps després, amb d'altres lectures que han anat conformant el teu bagatge lector), però crec que quedarà més clar el perquè d'aquesta decisió si transcriu les paraules de Puigdevall en la seva crítica

de *Vuitanta-sis contes* de Quim Monzó: «s'ha proposat retornar sobre els seus passos i reescriure tots els contes publicats fins ara. No és cap capritx: és un gest que el dignifica tant per l'exigència estètica que comporta una decisió d'aquesta mena com pel valor moral que representa enfrontar-se a un viatge cap a un temps decididament perdut».

I quines són les 99 crítiques i, per tant, els 99 llibres amb els quals trobarem la felicitat lectora? A les compareixences públiques abans esmentades, Puigdevall deixa clar que la seva no pretén ser una tria canònica. Hom pot pensar que tot i que aquest sigui el seu propòsit, és difícil que el lector no s'ho prengui com a tal, perquè llegim aquests jardins secrets sabent quina és la professionalitat que precedeix el treball de Puigdevall i, si tal llibre o aquest altre li ha semblat un bon llibre, doncs ens costarà a la resta, oh simples lectors, no tenir-ho en compte com un llistat pseudocanònic. Però no ho és perquè no ho pot ser: són ressenyes ja publicades, i les ha reescrit, però no n'ha escrit cap de nova. És a dir: és un crític de llibres, probablement, de les persones més llegides del país, però no ho ha llegit tot. No obstant, podem fer-nos una idea molt àmplia de la literatura catalana amb les crítiques de llibres aquí compilades perquè són llibres que Puigdevall considera que «encara que transcorreguessin els anys, sempre tenien alguna cosa a dir a totes les edats i totes les generacions».[iv]

Podria ser un bon llibre de consulta, d'aquells llibres de crítiques que es llegeixen i es rellegeixen a tomb de l'actualitat literària, que es poden analitzar per futurs estudis literaris... però «només» són 99 crítiques (13 autors i 2 autores es repeteixen amb dos o tres llibres) publicades en l'ordre d'aparició del llibre ressenyat. Ni més ni menys. No sabem on van ser publicades ni la seva data;[v] el sumari no ens permet saber quins llibres són els criticats perquè només s'hi indica el títol de la crítica, i molt sovint són títols obtusos; només sabem que comencem el volum pels llibres de més antiguitat un cop que l'hem començat a llegir perquè, tot i saber quins llibres són els ressenyats gràcies a l'índex que trobem al final, aquest índex no ens indica a quina pàgina trobarem la crítica corresponent. Si «la crítica literària serveix per a una sola cosa, per pensar sobre la literatura i anar més enllà del goig elemental de llegir, per entendre més bé per què una obra literària satisfà o no el gust del lector», trobo que aquests detalls en l'edició eren necessaris per poder pensar i poder anar més enllà.

Abans he escrit que és un llibre polèmic en tant que buscar la felicitat ho és i perquè si escull 99 llibres,[vi] encara que sigui un nombre prou ampli, deixarà molts altres llibres fora. No vull entrar en els títols escollits i si jo n'hauria tret o afegit d'altres. Ni he llegit ni en sé tant. És d'agrair, tornant a la citació de *Ratatouille*, que Puigdevall defensi nous talents i les seves primeres o segones creacions, com és el cas d'Irene Solà, Maria Guasch, Raül Garrigasait o, en el seu dia, Julià de Jòdar: si aquest és un volum que qualsevol lletraferit hauria de tenir a mà és perquè, tot i que sigui difícil trobar a la primera el que estiguis buscant (pel que he comentat al paràgraf precedent), sí que hi trobarem un camí, una evolució de la literatura catalana de les últimes dècades, que entronca amb altres literatures,[vii] que rebutja el provincianisme kunderià[viii] i que potser no has llegit tots els 99 títols, però te'n podràs fer una idea de per què la seva crítica fou positiva en el seu dia i per què avui mereixen ser encara reconeguts i no oblidats.

[Diego Ruiz Llamas](#)

De la 5a promoció de l'[Escola de Llibreria](#)

[i] De l'«Explicació» de *Jardins secrets*.

[ii] La trilogia de Josep Pedrals formada per *El furgatori*, *El romanço d'Anna Tirant* i *Els límits del Quim Porta* s'escapa d'aquesta categorització, certament. Però potser s'escapa de qualsevol altra categorització que li vulguem adjudicar.

[iii] «La crítica de llibres és també un gènere literari, i, com a tal, la primera preocupació que hi ha d'haver per part de qui la practica és el rigor i la solvència estilística, fins al punt que al crític de llibres se li pot acceptar que s'equivoqui en el seu judici, se li pot perdonar que no hagi acabat d'encertar el propòsit de l'autor, però és intolerable que escrigui malament».

[iv] També trobem aquest fragment a la crítica de *Vuitanta-sis contes* de Quim Monzó.

[v] Llibres publicats un mateix any i dels quals les crítiques, en el present volum, van una darrere de l'altra, potser no foren publicades en aquest ordre.

[vi] El número 100, com va dir Ponç Puigdevall a *Ciutat maragda*, és el mateix *Jardins secrets*.

[vii] A la presentació a la llibreria Laie, Puigdevall es va descriure com un «lector miop, un crític miop», en tant que relaciona la literatura catalana amb altres literatures, i autors catalans amb autors d'altres llengües: Mesquida i Sagan, De Jòdar i Musil, etc.

[viii] L'escriptor Milan Kundera, a *El teló*, diu que «hi ha dues menes de provincianisme: el de les grans nacions i el de les petites. Les grans nacions es resisteixen a la idea de Goethe de la literatura mundial perquè la seva pròpia literatura el sembla prou rica per haver-se d'interessar en el que escriuen en altres llocs. [...] Les petites nacions són reticents al *gran context* per raons justament inverses: tenen en alta estima la cultura mundial, però els sembla una cosa estranya, un cel damunt del seu cap, llunyà, inaccessible, una realitat ideal amb la qual la seva literatura nacional té poc a veure. La petita nació ha inculcat al seu escriptor la convicció que la seva literatura només li pertany a ella».